

Nr 238.

Ankom till riksdagens kansli den 5 december 1941 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa åtgärder för främjande av hantverk och småindustri.

(2:a avd.)

I propositionen nr 306 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 10 oktober 1941, föreslagit riksdagen att

1) dels besluta, att en statlig fond, benämnd fonden för hantverks- och småindustri kredit, skall inrättas, från vilken fond lån må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt;

dels till Fonden för hantverks- och småindustri kredit å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

dels ock till Lånenämnderna för hantverks- och småindustri kredit å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10,000 kronor;

2) besluta de ändringar i grunderna för lån från statens hantverkslånefond, som av departementschefen tillstyrkts;

3) till Upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15,000 kronor.

Förslag angående inrättande av en statlig fond för hantverks- och småindustri kredit.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 november 1940 tillkallade dåvarande chefen för handelsdepartementet den 20 i samma månad sex utredningsmän för utredning av frågan om åtgärder till främjande av hantverk och småindustri (1940 års hantverks- och småindustriutredning). Till fullgörande av ifrågavarande uppdrag har utredningen den 17 april 1941 avgivit betänkande med förslag i ämnet (stat. off. utr. 1941: 14).

1940 års hantverks- och småindustriutredning.

Utredningen har såsom första fråga upptagit till behandling hantverkets och småindustriens kreditproblem. Utredningen har härvid kommit till den uppfattningen, att endast behovet av *långfristig kredit* lämpligen borde i detta sammanhang bliva föremål för särskilda åtgärder från statens sida. Vad denna kredit beträffar anför utredningen, att särskild vikt borde läggas vid angelägenheten av att genom större hänsynstagande till den personliga kreditvärdigheten möjliggöra begränsning av kravet på säkerheter. Då, såvitt utredningen kunnat finna, medel för tillgodoseende av förevarande lånebehov icke i erforderlig utsträckning kunde erhållas på enskild väg, har utredningen ansett det nödvändigt, att staten medverkade med kapital för ändamålet. Det har härvid synts utredningen naturligt, att staten måste erhålla garantier för att verksamheten bedreves på sådant sätt, att förluster icke onödigtvis åsamkades. Utredningen har ansett dylika garantier kunna vinnas dels genom att handhavandet av låneverksamheten decentraliserades och anförtroddes organ, vilka hade möjligheter att genom person- och ortskännedom tillförlitligt bedöma kreditvärdigheten i varje särskilt fall, dels ock därigenom att enskilt kapital intresserades i verksamheten i viss proportion till de statsmedel, som avsåges för densamma.

Hantverkets och småindustriens behov av långfristig kredit syntes utredningen sålunda böra tillgodoses i enlighet med huvudsakligen följande riktlinjer.

Företagarna skulle distriktsvis sluta sig samman i ekonomiska föreningar utan personlig ansvarighet med uppgift att främja hantverket och den mindre industrien inom vederbörande distrikt genom att anskaffa lån åt medlemmar, vilka idka sådan rörelse. Föreningarna, vilka borde benämnas *garantiföreningar* skulle stå öppna för alla hantverks- och industriidkare ävensom för sammanslutningar därav inom vederbörande distrikt. De skulle emellertid ej driva låneverksamhet i egentlig mening, utan allenast med sina tillgångar i viss utsträckning gå i borgen för lån, som småföretagare, tillhörande föreningen, i särskild ordning erhöles.

Av praktiskt-ekonomiskt skäl borde det *distrikt*, som varje garantiförening omfattade, ej göras alltför litet. I den mån verksamheten växte, kunde en delning av distrikten senare ske. Om tills vidare Norrlandslänen samt Bohus län, med hänsyn till de där befintliga företagareföreningarna, lämnades å sido, syntes exempelvis till en början följande distriktsindelning kunna ifrågakomma:

1. Stockholms stad.
2. Stockholms, Uppsala och Gotlands län.
3. Södermanlands och Östergötlands län.
4. Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län.
5. Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län.
6. Hallands och Älvsborgs län samt Göteborgs stad.
7. Skaraborgs, Värmlands och Örebro län.
8. Västmanlands och Kopparbergs län.

Föreningsbildandet borde vara helt beroende av det enskilda initiativet. Den naturligaste och lyckligaste lösningen vore, att småföretagarna genom

sina organisationer undersökte förutsättningarna för upptagande av ifrågasvarande verksamhet. Särskilt borde man kunna förvänta att de lokala hantverks- och industriföreningarna genom anslutning till garantiförening understödde strävandena att få till stånd en långivning, som tillfredsställde hantverkets och den mindre industriens speciella lånebehov.

Företagare, som önskade ingå som medlem i förening, skulle såsom *insats* betala 10 kronor för varje i företagens rörelse inom distriktet sysselsatt person. Sammanslutningar av företagare borde betala en insats av 10 kronor för varje medlem föreningen ägde inom distriktet. *Insatskapital och andra tillgångar* i föreningen skulle av denna göras räntebärande, men pantförskrivnas hos riksbanken. Av intäkterna skulle föreningens kostnader under året bestridas. Den därefter återstående vinsten finge, efter det att femton procent av densamma avsatts till reservfond, disponeras för utdelning till medlemmarna.

Förvaltningen av föreningens angelägenheter borde handhas av en *styrelse*, bestående av, därest föreningens distrikt omfattade allenast ett län, minst tre ledamöter samt eljest minst två ledamöter för varje län, som inginge i distriktet.

Omhänderhavandet av *låneverksamheten* skulle anförtros riksbanken genom dess avdelningskontor, vid vilka handläggningen av låneärenden skulle ske. Med hänsyn till den grundläggande betydelse, de föreslagna garantiföreningarna avsåges skola hava för ifrågasvarande låneverksamhet samt till den på personlig kännedom om medlemmarna grundade förmåga att bedöma deras kreditvärdighet, som kunde förväntas inom föreningarna borde föreningarna tillerkännas inflytande på låneärendenas behandling. Riksbankskontorens styrelse utgjordes praktiskt taget alltid av tre personer jämte suppleanter för dem. Vid behandlingen av ansökningar om lån från fonden för hantverks- och småindustrikredit skulle deltaga jämväl tre ledamöter ur styrelsen för vederbörande garantiförening. Bestode föreningsdistrikt av flera län, syntes lämpligt, att vid riksbankskontorets behandling av låneärende åtminstone en av de tre i beslutet deltagande ledamöterna av föreningens styrelse representerade det län, lånesökanden tillhörde. Förekomme vid behandlingen av låneärende olika meningar, borde vid lika röstetal ordföranden i riksbankskontorets styrelse hava utslagsröst.

Den *centrala tillsynen och ledningen* av låneverksamheten skulle utövas av fullmäktige i riksbanken. På grund av syftet med verksamheten syntes det emellertid önskvärt, att vid behandlingen av fråga, rörande densamma, anknytning erhöles till det centrala ämbetsverk, kommerskollegium, till vars handläggning ärenden angående hantverk och industri hörde. Vid handläggning inom riksbanksfullmäktige av här ifrågasvarande spörsmål borde därför deltaga chefen för kommerskollegii industribyrå eller, vid förfall för honom, annan befattningshavare vid kollegium, som kollegium därtill utsåge.

Kapital för låneverksamheten skulle ställas till förfogande genom en under riksbankens förvaltning inrättad *statlig lånefond*, förslagsvis benämnd fonden för hantverks- och småindustrikredit. Lån från fonden finge utlämnas allenast inom distrikt av riket, varest bildats sådan garantiförening, varom i det föregående talats, och allenast till idkare av hantverk och mindre industri, vilken vore medlem i dylik förening inom distriktet. För lån, vilka sålunda beviljades, skulle föreningen ikläda sig borgen. Detta skedde lämpligast genom utfärdande av en generell förbindelse för samtliga blivande lån från fonden inom distriktet intill visst sammanlagt högsta förlustbelopp. Eventuella förluster skulle dock till hälften täckas av staten och till hälften av föreningen. Storleken av den säkerhet, som föreningen skulle ställa för

sin andel i förlustrisken, borde stå i visst förhållande till summan av de utestående lånen inom distriktet. Från statens sida syntes skäliga säkerhetskrav tillgodosedda, om i berörda hänseende stadgades, att utlåningen ej finge överstiga tjuga gånger beloppet av föreningens pantförskrivna tillgångar, i den mån dessa alltjämt funnes i behåll.

En minimigräns borde sättas för utlåningens påbörjande inom distriktet. Utredningen förordade härutinnan, att det lägsta ansvarsbelopp, som finge godtagas från någon förening, skulle vara 10,000 kronor, vilket alltså möjliggjorde en utlåning inom distriktet av 200,000 kronor.

Lån syntes böra få beviljas för följande *ändamål*: 1) anskaffande och inställning av maskiner eller andra arbetsredskap, 2) uppförande eller ombyggnad av verkstadslokaler, 3) anskaffande av förlagskapital. Av vad tidigare anförts framginge, att någon ovillkorlig fordran på betryggande *säkerhet* för beviljande av lån icke borde uppställas. En förutsättning för lån borde givetvis vara, att anledning funnes antaga, att långivaren ej komme att tillskyndas förluster. Vilka garantier, som skulle krävas härför, finge däremot bliva beroende av omständigheterna. I den mån betryggande real-säkerheter kunde uppbringas, borde sådana lämnas. Funnes ej realsäkerheter, borde borgen kunna godtagas. Största betydelse borde emellertid tillmätas sökandens personliga egenskaper och förutsättningar att göra rätt för sig, hans personliga kreditvärdighet. Det borde ej föreligga hinder att, om denna funnes betryggande, utlämna lån, oaktat den särskilda säkerhet, som kunde ställas för lånet, icke vore i och för sig fullgod.

Då låneverksamheten allenast avsåge att främja småföretagare, borde storleken av det lån, en och samma företagare kunde erhålla, maximeras. Utredningen föresloge att *länemaximum* bestämdes till 25,000 kronor. Lån borde *förräntas* efter fast, vid lånets beviljande bestämd räntefot. Denna borde bestämmas så, att den dels möjliggjorde förräntning av statens i låneverksamheten investerade kapital, dels ock i huvudsak förslöge för gäldande av de med verksamheten förbundna särskilda kostnaderna. Med hänsyn tagen till det förslag till ränteberäkning, som nyligen framlagts av särskilda sakkunniga beträffande räntan på lån från statens utlåningsfonder, ville utredningen förordade, att ränta å lån från fonden för hantverks- och småindustrikredit icke finge understiga medelräntan för statens upplåning mot obligationer under det budgetår, som närmast föregått det, varunder lånet beviljats, med tillägg av en procent. Viss hänsyn torde emellertid vid räntans bestämmande böra tagas till det allmänna ränteläget. Det borde få ankomma på riksbanken att, enligt de sålunda förordade principerna, fastställa den räntesats, som vid en var tidpunkt skulle tillämpas.

Beträffande *kostnaderna för låneverksamheten* ansåge utredningen att de särskilda utgifter och inkomster, ifrågavarande lånerörelse medförde, borde av riksbanken redovisas skilda från dess övriga verksamhet. Det belopp, som genom ovan nämnda överränta av en procent kunde beräknas inflyta, torde icke, åtminstone så länge lånerörelsen vore av mindre omfattning, förslå till bestridande av kostnaderna för verksamheten. Enligt gällande bestämmelser rörande statens bosättningslån ägde riksbanken uppbära ersättning för varje behandlad ansökan om dylikt lån med fem kronor. Vad de nu föreslagna lånen från fonden för hantverks- och småindustrikredit beträffade, borde ersättning till riksbanken för befattningen med låneansökningar beräknas enligt samma grunder som i fråga om bosättningslånen, eller således till fem kronor för ansökan. Det vore lämpligast att denna ersättning betalades direkt av vederbörande lånesökande i samband med att ansökan om lån gjordes.

Det syntes vidare skäligt, att de av garantiföreningens styrelseledamöter,

som deltog i behandlingen av låneärendena, tillerkändes någon gottgörelse för det arbete och den tidsspillan, som härav orsakades, ävensom resekostnadsersättning i förekommande fall. Dylig ersättning syntes däremot icke behöva beräknas till ledamöterna i riksbankens styrelser, enär ifrågasvarande låneärenden torde kunna behandlas i samband med bankens ordinarie löpande verksamhet. Utredningen förutsatte, att ersättningen till förningsstyrelsens ledamöter finge utgå enligt samma grunder som till kommittéledamot enligt kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer. För låneärendenas avgörande torde vidare kunna erfordras utredningar av bl. a. teknisk och ekonomisk natur. Det torde med hänsyn härtill få antagas, att de totala årliga låneomkostnaderna i början av låneverksamheten knappast kunde hållas inom den kostnadsram, som inkomsterna av överräntan å lånen medgäve. I den mån utlåningen ökades, torde omkostnaderna bliva förhållandevis mindre, eftersom antalet sammanträden icke behövde öka i proportion till antalet beviljade lån. Utredningen föresloge, att den del av omkostnaderna för verksamheten, som ej kunde täckas av inkomsterna å rörelsen, gäldades av statsmedel.

Vad anginge storleken av de statsanslag, som skulle erfordras för den föreslagna låneverksamheten, syntes det utredningen, att denna fråga icke kunde med tillförlitlighet besvaras. Beträffande fonden för hantverks- och småindustrikredit vore det antagligt, att kapitalbehovet under första tiden bleve tämligen ringa för att därefter växa i omfattning. Förslagsvis borde för avsättning till fonden för det närmaste budgetåret beräknas ett belopp av i medeltal 250,000 kronor för ett vart av åtta distrikt eller sålunda sammanlagt 2,000,000 kronor. Det erforderliga statsanslaget för täckande av underskott å låneverksamheten borde under första året ej behöva överstiga sammanlagt 10,000 kronor, varför utredningen förordade att medelsanvisningen tills vidare bestämdes till detta belopp.

Yttranden.

Över utredningens betänkande hava utlåtanden avgivits av fullmäktige i Sveriges riksbank, fullmäktige i riksgäldskontoret, statskontoret, kommerskollegium, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, statens hantverksinstitut, Sveriges industriförbund, styrelsen för svenska bankföreningen och Aktiebolaget industrikredit. Vid det av kommerskollegium avgivna utlåtandet äro fogade av kollegium införskaffade yttranden från Sveriges hantverksorganisation och Riksorganisationen småindustriens centralförbund. Därjämte har flertalet länsstyrelser överlämnat av dem infordrade yttranden från handelskamrar, hantverks- och industridistrikt, fabriks- och hantverksföreningar eller likartade sammanslutningar inom respektive län. Vid de av länsstyrelserna i Örebro län och Västerbottens län avgivna utlåtandena hava dessutom fogats av länets landstings och hushållningssällskaps förvaltningsutskott respektive länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott avgivna yttranden. Slutligen har Stockholms handelskammare inkommit med ett yttrande i ärendet.

Fullmäktige i riksbanken hava ansett det vara ett intresse ur samhälls- synpunkt, att hantverk och småindustri bereddes det stöd från samhällets sida, som lämpligen kunde lämnas och som kunde anses erforderligt för en sund utveckling av dessa viktiga näringar. Enligt vad fullmäktige hade

sig bekant förelåge ett behov för småindustrien att erhålla förbättrade möjligheter till långfristig och medellång kreditgivning och denna fråga syntes svårligen kunna lösas utan statens medverkan. Fullmäktige kunde emellertid icke dela utredningens mening, att riksbankens kontor borde vara organ för prövning av framställningar om lån från den föreslagna fonden. Då kommerskollegium även hädanefter skulle bevilja lån från statens hantverkslånefond, syntes det ligga närmast till hands, att lån även från den nya fond, som avsåges skola inrättas, beviljades av kollegium. Det torde vidare vara av vikt, att om låntagare, vilka häftade i skuld på grund av lån från den föreslagna lånefonden, icke fullgjorde sina förpliktelser, frågan om vilka åtgärder, som skulle vidtagas, bleve bedömda av en och samma myndighet. I ett dylikt fall skulle arbetet för riksbankens del bliva lika centraliserat som för kommerskollegium. Därtill komme att flera av riksbankens avdelningskontor för närvarande vore ganska arbetstyngda. Ansåges det likväl ändamålsenligast att ifrågasvarande uppgift lades på riksbankens kontor, syntes det vara lämpligast, att kontorsstyrelserna ensamma finge beslutanderätt, men att en låneansökan ej finge beviljas, med mindre den tillstyrkts av vederbörande garantiförenings styrelse. Därest det ansåges nödvändigt, att ledamöter i garantiförenings styrelse skulle närvara vid behandlingen av låneärendena, syntes det i varje fall icke vara erforderligt bereda dem så hög resekostnads- och traktamentsersättning som enligt klass I B i allmänna resereglementet. — Den ifrågasatta avgiften, 5 kronor, som skulle erläggas såsom bidrag till riksbankens kostnader för låneverksamheten, syntes med hänsyn till det betydande arbete, som i flertalet fall torde bliva nödvändigt vid prövningen av låneansökningarna, vara alltför låg. Innan närmare erfarenhet vunnits, kunde emellertid ersättningens storlek ej för närvarande bestämmas.

Kommerskollegium har bland annat framhållit, att anslutning till förening borde göras till villkor ej för lånets beviljande utan för dess utbetalning.

Överståthållarämbetet, som funnit av utredningen föreslagna åtgärder ägnade att befrämja det därmed avsedda syftet, har allenast gjort erinran beträffande vissa detaljer. Sålunda föreslår ämbetet bland annat införande av en bestämmelse i syfte att, därest rörelsen flyttades till annat distrikt, lånerätten borde upphöra.

Statskontoret och *fullmäktige i riksgäldskontoret* förordade, att räntefoten, på samma sätt som i fråga om ett flertal andra utlåningsfonder och i allt fall i avvaktan på slutförandet av pågående utredning rörande bland annat sätet för fastställande av räntan å statens utlåningsfonder, fastställdes av Kungl. Maj:t.

Departementschefen.

Departementschefen har i ärendet anfört huvudsakligen följande:

Den uppfattning, som i betänkandet kommit till enhälligt uttryck, nämligen att åtgärder borde vidtagas i syfte att förbättra hantverkets och den mindre industriens kreditmöjligheter, hade med få undantag omfattats jämväl i de över utredningens förslag avgivna yttrandena. Även departementschefen an-

slöte sig till denna mening. Då frågan, enligt vad utredningen framhållit, ej torde kunna lösas utan statens medverkan, tillstyrkte departementschefen, att sådan komme till stånd. Departementschefen utginge därvid, i likhet med utredningen, från att den löpande eller kortfristiga krediten i detta sammanhang lämnades å sido; allenast småföretagarnas behov av mera långfristig kredit torde här böra tagas under omprövning.

Vad i betänkandet anförts därom, att en kreditgivning enligt föreslagna linjer förutsatte att låneverksamhetens handhavande decentraliserades, torde vara riktigt. Det förefölle också välbetänt att, på sätt föreslagits, såsom villkor för statens medverkan uppställa fordran på att i lånerörelsen enskilt kapital investerades i viss proportion till statsmedlen. I dessa punkter hade icke heller, vare sig i betänkandet eller i yttrandena, någon principiell meningsskiljaktighet kommit till uttryck.

Utredningens förslag syntes innebära en praktiskt-ekonomisk och jämväl i övrigt ändamålsenlig lösning av problemet. Emellertid torde icke detta förslag kunna godtagas i oförändrat skick. Såsom av redogörelsen framginge hade fullmäktige i riksbanken, vilka i övrigt i huvudsak lämnat förslaget utan erinran, avböjt att riksbanken skulle taga den befattning med ifrågasvarande låneärenden, som där förutsattes. Vad fullmäktige härutinnan anført syntes böra beaktas. En omarbetning av förslaget i vad det anginge ordningen för låneärendenas behandling torde sålunda böra ske. I övriga avseenden syntes vad utredningen föreslagit i allt väsentligt kunna följas. Låneverksamheten skulle i anslutning härtill lämpligen kunna anordnas enligt i huvudsak följande linjer.

För verksamheten skulle inrättas en statlig lånefond, benämnd fonden för hantverks- och småindustrikredit. Fondens förvaltning syntes böra ankomma på kommerskollegium. Lån från fonden borde beviljas allenast inom distrikt av riket, i vilket funnes av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd garantiförening. Distriktsindelningen torde icke böra nu fastställas utan finge bliva beroende av utvecklingen. Emellertid delade departementschefen utredningens mening, att län, i vilka företagareföreningar funnes, icke borde omfattas av verksamheten. I överensstämmelse härmed funne departementschefen lämpligast, att jämväl Värmlands län, där en företagareförening nyligen bildats, hölles utanför den här ifrågasvarande lånerörelsen. Icke heller ansåge departementschefen sig böra, åtminstone för närvarande, förorda någon omläggning av de redan bestående företagareföreningarna till garantiföreningar. Innan åtgärder i dylik riktning närmare övervägdes, syntes det i varje fall finnas skäl att avvakta utvecklingen av den nya verksamheten.

Vad angår medlemskap i garantiföreningarna ansåge departementschefen, att dylik förening borde stå öppen dels för envar hantverkare eller industriidkare inom distriktet, dels ock för sammanslutningar av sådana företagare. Insatsbeloppens storlek torde få bliva beroende på närmare prövning i samband med föreningsbildandet. Utredningens förslag i nämnda avseende syntes emellertid lämpligen kunna vara normgivande. Gentemot förslaget, att allenast medlemmar i garantiföreningen skulle kunna beviljas lån, hade kommerskollegium invänt, att medlemskap i föreningen borde göras till villkor ej för tilldelning av lån utan först för lånets lyftande. Med den av kollegium sålunda föreslagna jämkningen tillstyrkte departementschefen förslaget jämväl härutinnan. En förutsättning för lån torde vidare, såsom överståthållarämbetet anført, böra vara, att sökanden idkade småföretagsamhet av här ifrågasvarande slag inom föreningens distrikt.

I detta sammanhang må erinras, att enligt beslut nästlidna sommar Sveriges hantverksorganisation komme att från och med den 1 januari 1942 ombildas

till Sveriges hantverks- och småindustriorganisation. Omorganisationen avsåge bland annat att öka förutsättningarna för samgående mellan hantverkare och småindustriidkare i en enda organisation, där de båda företagargruppernas intressen skulle likvärdigt tillgodoses. Den organisatoriska enhetlighet, som sålunda avsåges skola vinnas torde vara ägnad att gynnsamt påverka utvecklingen av ifrågavarande låneverksamhet. Det vore att förvänta, att den nya organisationen komme att arbeta för att tillfredsställande resultat av denna verksamhet uppnåddes. Framför allt kunde detta ske genom anslutning till garantiföreningarna av organisationens underavdelningar, dess hantverks- och industriföreningar. Men jämväl på annat sätt torde organisationen äga möjlighet att ekonomiskt och praktiskt främja låneverksamheten, såsom exempelvis genom att biträda vid utredningar i låneärenden samt genom att medverka till ordnande av lokalfrågor.

Beträffande handhavandet av låneverksamheten hade utredningen framhållit önskvärdheten av, att detta arbete anförtroddes någon med liknande uppgifter redan förtrogen institution. Då emellertid förslaget om riksbankens ianspråkstagande för dessa uppgifter icke torde böra genomföras och något annat lämpligt organ för handläggningen av samtliga hithörande spörsmål icke torde finnas, bleve det nödvändigt att söka en lösning av frågan enligt delvis andra linjer. Efter prövning av olika utvägar förordade departementschefen den anordningen, att för granskningen och avgörandet av låneansökningarna samt därmed förenat utredningsarbete inom varje distrikt bildades en särskild lånenämnd, nämnden för hantverks- och småindustrikredit, medan däremot medelsförvaltningen, utbetalningen av beviljade lån samt arbetet med upptagande och indrivning av räntor och amorteringar överlämnades åt vederbörande länsstyrelse. Departementschefen erinrade, att ett liknande förfaringssätt tidigare tillämpats beträffande de s. k. ackords- och stödlånen åt jordbrukare. Den för låneverksamhetens ändamålsenliga handhavande erforderliga decentralisationen skulle vid bifall till detta förslag bibehållas. Antalet ledamöter i varje nämnd syntes kunna begränsas till tre jämte suppleanter för dem. Ledamöter och suppleanter borde förordnas av Kungl. Maj:t, som jämväl skulle utse en av ledamöterna att vara nämndens ordförande. Därjämte torde emellertid böra vid behandlingen av låneärende såsom ledamöter i nämnden deltaga förslagsvis två ledamöter ur garantiföreningens styrelse. Lämpligt torde vara att härvid ordnades så, att i behandlingen av visst låneärende alltid kunde deltaga åtminstone någon ledamot från det län, lånesökanden tillhörde. På grund av garantiföreningens ställning till låneverksamheten torde böra stadgas, att lån icke finge beviljas mot bestridande av båda de i beslutet deltagande ledamöterna av garantiföreningens styrelse.

Låneverksamheten torde, i syfte bland annat att åstadkomma största möjliga enhetlighet i låneärendenas behandling, böra stå under tillsyn av ett centralt organ. Såsom sådant syntes lämpligen kommerskollegium böra ifrågakomma.

Departementschefen, som icke haft något att erinra mot utredningens förslag i fråga om räntefotens beräkning, har för sin del ansett, att räntan, i överensstämmelse med vad fullmäktige i riksgäldskontoret och statskontoret uttalat, borde bestämmas av Kungl. Maj:t.

Vad beträffar låneverksamhetens utformning i övrigt har departementschefen anslutit sig till utredningens förslag. I fråga om de med låneansökningarnas behandling stående kostnaderna och disponerande av inflytande räntebelopp har departementschefen uttalat följande:

Enligt utredningens förslag skulle till gäldande av de med låneverksamheten förenade omkostnaderna uppbäras, förutom tilläggsränta av en procent, en avgift av 5 kronor för varje låneansökan. Nämnda avgift hade avsetts skola utgöra ersättning till riksbanken för dess befattning med låneärendena. Vid bifall till det av departementschefen förordade organisationsförslaget torde denna avgift lämpligen böra bortfalla. Vad omförmälda tilläggsränta beträffade föresloge departementschefen, att inflytande räntebelopp i sin helhet av länsstyrelsen i vanlig ordning inlevererades till statsverket. I anslutning härtill förordade departementschefen vidare, att för bestridande av de med lånenämndernas arbete förenade utgifterna anvisades ett särskilt statsanslag. Detta torde böra erhålla förslagsanslags natur och disponeras av kommerskollegium. Lånenämndernas ersättningsräkningar borde sålunda insändas till kollegium, som efter granskning av desamma och i den mån någon erinran mot dem ej föränleddes hade att utanordna de ifrågakommande beloppen. Departementschefen ansåge härvid skäligt, att ersättning till nämndledamöterna och de i nämndernas behandling av låneärenden deltagande ledamöterna i garantiförenings styrelse utginge enligt bestämmelserna i kommittékungörelsen.

Mot storleken av det av utredningen såsom kapital till fonden för hantverks- och småindustrikredit föreslagna anslagsbeloppet, 2,000,000 kronor, hade departementschefen ej något att invända. Vad anginge anslaget till lånenämnderna erinrade departementschefen att utredningen föreslagit, att, utöver inkomsterna genom tilläggsräntan å lånen, skulle för bestridande av omkostnaderna avses ett årligt belopp av 10,000 kronor. Då nyssnämnda inkomster enligt vad departementschefen föreslagit skulle inlevereras till statsverket och sålunda icke komme att stå till förfogande för låneverksamheten, skulle, vid bifall till departementschefens förslag, motsvarande ökning av omkostnadsanslaget erfordras. Med hänsyn till att verksamheten icke torde kunna igångsättas förrän under senare hälften av budgetåret 1941/42, syntes emellertid ett omkostnadsanslag av 10,000 kronor för detta budgetår få anses tillfyllest. Såväl kapitalanslaget som omkostnadsanslaget syntes böra upptagas å tilläggsstat till den löpande riksstaten.

Utskottet har vid sin prövning av Kungl. Maj:ts föreliggande förslag funnit att övertygande skäl blivit förebragta för att särskilda åtgärder från statsmakternas sida vidtagas, i syfte att förbättra hantverkets och den mindre industriens kreditmöjligheter. I likhet med 1940 års hantverks- och småindustriutredning samt departementschefen anser utskottet, att dessa åtgärder allenast böra avse behovet av långfristig kredit.

Utskottet.

Utskottet är vidare ense med såväl utredningen som departementschefen om lämpligheten av att den ifrågasatta låneverksamheten decentraliseras, samt att såsom villkor för statens medverkan uppställes fordran på att i lånerörelsen enskilt kapital investeras i viss proportion till statsmedlen.

Beträffande den nya kreditverksamhetens organisation har densamma — fränsett departementschefens förslag angående ordningen för låneärendenas behandling och vad därmed står i samband — icke mött någon gensaga från utskottets sida.

Vad angår låneärendenas behandling m. m. får utskottet anföra följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår föreslog utredningen, att en särskild statlig lånefond — benämnd fonden för hantverks- och småindustrikredit — skulle inrättas för tillgodoseende av behovet av långfristig kredit på ifrågavarande område, att distriktsvis skulle bildas s. k. garantiföreningar, vilka i viss utsträckning skulle gå i borgen för inom distriktet utlämnade lån, att dylika distrikt förslagsvis skulle utgöra åtta, med den gruppering, som i det föregående närmare angivits, att omhänderhavandet av låneverksamheten från fonden skulle anförtros åt riksbanken genom dess avdelningskontor, att vid behandlingen av ansökningar om lån från fonden skulle deltaga, förutom vederbörande riksbankskontors styrelse, jämväl tre ledamöter ur styrelsen för vederbörande garantiförening, vilka härför skulle tillerkännas ersättning enligt i gällande kommittékungörelse angivna grunder, att ersättning till riksbanken för befattningen med låneansökningarna skulle utgå med 5 kronor för ansökan, att räntan å lån från fonden icke finge understiga medelräntan för statens upplåning mot obligationer under det budgetår, som närmast föregått det, varunder lånet beviljats, med tillägg av en procent, varvid dock viss hänsyn borde tagas till det allmänna ränteläget, att det borde ankomma på riksbanken att enligt sålunda angivna principer fastställa den räntesats, som vid en var tidpunkt skulle bestämmas, samt att den centrala tillsynen och ledningen av låneverksamheten skulle utövas av fullmäktige i riksbanken, varvid dock chefen för kommerskollegii industribyrå eller, vid förfall för denne, annan av kollegium utsedd befattningshavare skulle deltaga i handläggningen av dylika ärenden.

Sedan fullmäktige i riksbanken i sitt yttrande i ärendet framhållit, att fullmäktige icke kunde dela utredningens mening, att riksbankens kontor borde vara organ för prövning av framställningar om lån från den föreslagna fonden, har departementschefen frångått det av utredningen framlagda förslaget till låneverksamhetens organisation och för sin del förordat att särskilda lånenämnder skulle bildas, en i varje distrikt, medan medelsförvaltningen, utbetalningen av beviljade lån samt arbetet med upptagande och indrivning av räntor och amorteringar skulle överlämnas åt vederbörande länsstyrelse, varjämte kommerskollegium skulle såsom centralt organ hava tillsynen över verksamhetens enhetliga bedrivande. Vid bifall till detta förslag skulle någon särskild avgift för varje låneansökan icke uttagas och inflytande räntebelopp inklusive tilläggsränta i sin helhet av länsstyrelserna i vanlig ordning inlevereras till statsverket. För bestridande av de med lånenämndernas arbete förenade utgifterna skulle anvisas ett särskilt statsanslag av förslagsanslags natur, som för innevarande budgetår skulle uppföras med 10,000 kronor. Ledamöterna av lånenämnderna och de ledamöter av vederbörande garantiförenings styrelse, som på sätt departementschefen närmare angivit, skulle deltaga i låneärendenas behandling, skulle härför uppbära ersättning enligt bestämmelserna i kommittékungörelsen. Departementschefen har icke haft annat att erinra emot

utredningens förslag beträffande räntefotens beräkning, än att räntan borde bestämmas av Kungl. Maj:t.

Utskottet har för sin del icke kunnat finna den av departementschefen föreslagna anordningen för låneärendenas behandling innebära den lämpligaste lösningen av detta organisatoriska problem. Den angivna förvaltningsapparaten har syntts utskottet bliva alltför vidlyftig och onödigt tyngande genom det flertal organ — garantiföreningarnas styrelser, lånenämnderna, länsstyrelserna och kommerskollegium — som skulle engageras i densamma. Härförutom måste man räkna med, att denna organisation skulle medföra oproportionerligt höga administrationskostnader. Visserligen har för innevarande budgetår icke upptagits större anslag än 10,000 kronor för lånenämndernas verksamhet, men detta anslag är beräknat med hänsyn till att ifrågavarande verksamhet icke torde kunna igångsättas förrän under senare hälften av budgetåret 1941/42, varjämte är att märka att anslaget, med hänsyn till ovissheten angående medelsbehovets storlek upptagits som förslagsanslag. Det synes därför sannolikt, att vid ett bifall till departementschefens förslag de årliga statsutgifterna för ändamålet komme att ej oväsentligt överstiga det nu äskade anslaget.

Med hänsyn till de vägande invändningar, som utskottet sålunda ansett sig böra resa mot det föreliggande förslaget sådant det på denna punkt av departementschefen utformats, har utskottet under hand hänvänt sig till fullmäktige i riksbanken med anhållan om ett uttalande huruvida fullmäktige alltjämt motsatte sig att här ifrågavarande uppgifter lades på riksbanken. Fullmäktige hava vid sammanträde den 19 november 1941 till behandling upptagit denna fråga och enligt utskottet tillhandakommet protokollsutdrag beslutat uttala, att fullmäktige med hänsyn till de skäl, som från utskottets sida åberopats, icke ansåge sig böra framställa någon erinran mot att låneverksamheten skulle handhavas av riksbanken genom dess avdelningskontor, under förutsättning att riksbanken (kontorsstyrelserna) ensam finge beslutanderätt i låneärendena, men att lån från lånefonden icke finge beviljas, om vederbörande garantiförenings styrelse avstyrkte lånet. Därest ifrågavarande uppgifter alltså skulle omhändertagas av riksbanken, borde vidare enligt fullmäktiges mening fonden ställas under riksbankens förvaltning, varjämte det borde anförtros åt riksbanken att bestämma åt vilka kontorsstyrelser låneprövningarna skulle anförtros samt att utöva tillsyn över att låntagare fullgjorde sina skyldigheter beträffande dem beviljade lån.

På grund av den ändrade inställning till förevarande spörsmål, som numera intagits av fullmäktige i riksbanken, och då utskottet anser en organisation enligt de riktlinjer, som angivits av fullmäktige, innebära en smidigare och ekonomiskt förmånligare lösning än den av departementschefen angivna, tillstyrker utskottet, att handläggningen av låneärendena anordnas på sätt fullmäktige i ovannämnda protokollsutdrag angivit. Enligt utskottets mening synas några gemensamma sammanträden för låneärendenas behandling mellan avdelningskontorens styrelser och styrelserna för garantiförening-

arna icke erfordras. Låneansökningarna torde böra ingivas till respektive avdelningskontor, vars styrelse därefter skulle inhämta yttrande i ärendet från vederbörande garantiförenings styrelse. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att, därest det garantiförenings styrelse inrymda inflytandet vid beviljande av lån skulle visa sig medföra risker för att i och för sig önskvärda och livsdugliga företag komme att utestängas från möjligheten till låns erhållande, fullmäktige i riksbanken torde böra anmäla ett dylikt förhållande för Kungl. Maj:t för vidtagande av lämpliga åtgärder i syfte att motverka en dylik utveckling.

För sitt arbete med låneansökningarnas prövning synes riksbanken böra äga uppbära det av utredningen föreslagna beloppet av 5 kronor för ansökning, vilket belopp bör bifogas låneansökningen. Därest erfarenheten framdeles utvisar att detta belopp är alltför lågt tillmätt, torde det få ankomma på riksbankens ledning att taga denna fråga under omprövning och föreslå Kungl. Maj:t de ändrade ersättningsgrunder, som eventuellt kunna finnas påkallade.

Skulle de utredningar av teknisk eller ekonomisk natur, som för låneärendenas avgörande kunna erfordras, undantagsvis kräva särskilda kostnader, torde riksbanken böra vara oförhindrad att av den till en procent fastställda tilläggsräntan bestrida dylika utgifter. Utskottet förutsätter jämväl att av denna tilläggsränta må bestridas ersättningar i förekommande fall till ledamöterna av garantiföreningarnas styrelser för traktamenten och resekostnader efter grunder, som riksbankens ledning har att bestämma och varvid torde böra iakttagas, att traktamente högst bör utgå enligt kommittékungörelsens bestämmelser, medan resekostnadsersättningarna torde kunna hållas under vad som gäller för kommittéledamöter.

Utskottet vill vidare uttala, att det enligt utskottets mening med hänsyn till fördelen av att hava tillgång till förefintlig lokalkännedom vore önskvärt dels att distrikten bleve mindre än vad utredningen förslagsvis angivit, dels ock att låneansökningarna så vitt möjligt komme att bedömas och avgöras vid ett större antal avdelningskontor än vad som motsvarar antalet distrikt.

Utskottet har liksom departementschefen icke något att erinra mot att räntefoten bestämmes att utgå enligt av utredningen angivna principer, varvid viss hänsyn synes böra tagas till det allmänna ränteläget, och delar departementschefens uppfattning att räntan bör fastställas av Kungl. Maj:t.

Utskottet förutsätter, att riksbankens ledning vid handläggning av frågor rörande låneverksamheten i förekommande fall kommer att samråda med kommerskollegium.

Mot storleken av det såsom kapital till fonden för hantverks- och småindustrikredit föreslagna anslagsbeloppet, 2,000,000 kronor, har utskottet icke funnit något att erinra. Vid bifall till utskottets förslag bortfaller däremot behovet av att för lånenämndernas verksamhet anvisa det av Kungl. Maj:t upptagna förslagsanslaget å 10,000 kronor.

I övrigt har vad departementschefen under förevarande avdelning anført och föreslagit icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

Förslag angående ändringar i gällande bestämmelser om lån från statens hantverkslånefond.

Gällande bestämmelser angående lån från statens hantverkslånefond äro meddelade i kungörelsen den 29 maj 1936 (nr 235), ändrad genom kungörelsen den 18 juni 1937 (nr 622).

Utredningen, som övervägt frågan, huruvida fortsatt utlåning från hantverkslånefonden borde äga rum vid sidan av den av utredningen föreslagna nya låneverksamheten, har härom anfört följande:

Med hänsyn till att påbörjandet av sistnämnda lånerörelse fordrade vissa understundom ganska tidsödande förberedelsearbeten och då dess utveckling vore osäker — på sina håll kunde den måhända alls icke komma till stånd — hade utredningen ansett att, även om det nya förslaget visade sig i det stora hela praktiskt genomförbart, långivningen från hantverkslånefonden likväl borde, åtminstone tillsviðare, fortsätta. För hantverkare och småindustriidkare inom landsdelar, där den föreslagna riksbanksutlåningen icke komme att tillämpas eller bleve av obetydlig omfattning, samt för sådana småföretagare, vilka av en eller annan anledning icke önskade ansluta sig till någon garantiförening av föreslagen art, torde möjligheten att erhålla lån från hantverkslånefonden alltjämt ha sitt värde.

Emellertid har utredningen ansett, att vissa ändringar i gällande bestämmelser angående lån från hantverkslånefonden borde genomföras. Utredningen anför härutinnan bland annat:

Enligt nuvarande bestämmelser kunde lån från fonden utgå till, förutom hantverkare, allenast sådan mindre industri, som vore jämförlig med hantverk. Småindustriidkare av annat slag vore, om de önskade begagna sig av statlig låneverksamhet på området, för närvarande hänvisade till industrilånefonden och Aktiebolaget industrikredit. Då de säkerhetskrav, vilka uppställdes för lån från dessa sistnämnda institutioner, vore längre gående än de vilka gällde i fråga om hantverkslån, komme — i den mån det över huvud ginge att skilja mellan olika stadier av småindustri — den mera framskridna småindustrien i ett sämre läge beträffande lånemöjligheterna än övriga idkare av mindre industri. Det förefölle skäligt, att denna gränsdragning mellan olika näringsutövare tillhörande samma företagskategori borttoges.

Enligt gällande bestämmelser kunde vidare hantverkslån endast beviljas för maskinanskaffning, högst 10,000 kronor, och för förlagsändamål, högst 5,000 kronor. Utredningen föresloge, att lån från hantverkslånefonden finge utgå jämväl för uppförande eller ombyggnad av verkstadslokaler. Dyligt verkstadslån syntes lämpligen ej böra få överstiga två tredjedelar av den beräknade och av kommerskollegium godkända kostnaden för de med lånet avsedda åtgärderna. Lånemaximum kunde skäligen bestämmas till 10,000 kronor. Vidare syntes böra stadgas, att verkstadslån finge innehavas under högst tio år, därvid förutsattes att, sedan lånet innehafts under ett år från första lyftningsdagen, återbetalning enligt av kommerskollegium fastställd amorteringsplan skedde under efterföljande högst nio år med lika stora årliga kapitalbelopp.

Enligt bestämmelserna om lån från hantverkslånefonden skulle låneansökan ingivas till kommerskollegium inom tid, som av kollegium kungjordes. Avsikten med detta stadgande torde hava varit, att ansökningar icke

borde prövas successivt under året utan samlas och upptagas till behandling i ett större sammanhang. Praxis hade emellertid utvecklats sig därhän, att ansökningar numera prövades och avgjordes allteftersom de inkomme. Då detta förfaringssätt syntes ändamålsenligt, föreslog utredningen, att nyssnämnda kungörelseförfarande såsom onödigt icke vidare tillämpades.

Departementschefen, som ansett lämpligt, att möjligheterna till långivning från statens hantverkslånefond tillsvidare bibehölls, har funnit de av utredningen föreslagna ändringarna i gällande bestämmelser angående lån från fonden ändamålsenliga. Departementschefen har erinrat, att den väsentligaste ändringen innebure, att lån finge utlämnas icke blott för maskinanskaffning eller förlagsändamål utan jämväl för uppförande eller ombyggnad av verkstadslokaler och icke haft något att erinra mot de av utredningen föreslagna villkoren för lån av sistnämnda slag.

Utskottet.

Utskottet har i likhet med departementschefen icke funnit något att erinra mot de av utredningen föreslagna ändringarna i gällande bestämmelser angående lån från statens hantverkslånefond.

Förslag angående åtgärder till främjande av upplysnings- och rådgivningsverksamhet m. m.

Utredningen har jämväl tagit under överbägande frågan om behovet av upplysnings- och rådgivningsverksamhet för hantverk och småindustri samt lämpligaste sättet för detta behovs tillgodoseende.

Utredningen har härvid kommit till det resultatet, att inom vissa delar av hantverket och småindustrien brister av driftsteknisk och affärsekonomisk art förefunnas, vilka hämmade företagens utveckling. Utredningen framhåller, att detta särskilt gällde de allra minsta företagen. Den kraftigast utvecklade småindustrien, vilken ofta stode på gränsen till storföretagsamhet, drevs i de flesta fall mer rationellt såväl produktionstekniskt som affärsmässigt sett. Utredningen finner det sammanfattningsvis kunna sägas, att behovet av upplysning och rådgivning inom hantverk och småindustri i första rummet vore av allmän karaktär, speciellt i vad det gällde affärsekonomiska ämnen men i visst avseende även beträffande tekniska gebit. Hos småindustrien funnes dessutom i begränsad omfattning ett behov av mera kvalificerad teknisk rådgivning.

Inom Sveriges hantverksorganisation hade förslag framställts om inrättande av en hela landet omspannande konsulentverksamhet, bedriven av hantverksorganisationen med statligt understöd. Vad beträffade en dylik konsulentverksamhet, som komme att ställa sig skäligen dyrbar, ansåge utredningen, att man tillsvidare borde gå fram med en viss försiktighet och därför försöksvis och i mindre skala pröva sig fram till en lämplig form för upplysnings- och rådgivningsverksamhet. Utredningen har vidare yttrat bland annat:

Det föreliggande rationaliseringsbehovet inom hantverk och småindustri vore enligt utredningens mening till stor del av sådan art, att vad som i främsta rummet erfordrades vore undervisning och utbildning i vissa allmänna ämnen men icke rådgivning i egentlig mening. Denna synpunkt torde särskilt äga tillämpning med avseende på det redovisnings- och försäljningstekniska området. Samtidigt som utredningen ville fästa uppmärksamheten på statens hantverksinstitut och dess undervisningsverksamhet, finge framhållas önskvärdheten av att insatser från organisationernas sida speciellt inriktades på utbildnings- och undervisningsuppgifter. Åtgärder på detta område, vilka givetvis icke borde vidtagas utan i förekommande fall erforderlig samverkan med hantverksinstitutet, borde framförallt avse den affärsekonomiska utbildningen, speciellt praktisk bokförings- och kalkyleringsundervisning. Studiecirkel- och kursverksamhet, anordnad lokalt av hantverksföreningarna, industrinämnderna och länsombuden i samarbete med undervisningsanstalter, vore en framkomlig väg. Åstadkommande av lättillgängliga och praktiska skriftserier i för småföretag viktiga företags- och driftsekonomiska ämnen vore likaledes en betydelsefull uppgift. Värdefulla resultat skulle otvivelaktigt även kunna ernås i vad gällde skolningen av här ifrågavarande företagargrupper genom samverkan mellan organisationerna och korrespondensinstitut.

Utredningen har för sin del icke kunnat förorda, att staten från början bidroge med belopp av större storleksordning till uppbyggande av en konsulentorganisation för småindustri och hantverk. Utredningen anför, att det torde få ankomma på organisationerna att med hänsyn till den vikt, de tillmätte en anordning av ifrågavarande slag, i första hand själva vidtaga erforderliga åtgärder. Den samhällseliga betydelsen av småföretagsverksamhetens effektivisering gjorde emellertid, att strävandena såväl att effektivare utnyttja redan förefintliga möjligheter för tillgodoseende av nämnda företagsverksamhets informationsbehov som även att finna nya, ändamålsenliga vägar härför syntes förtjäna att understödjas jämväl från statens sida. Med hänsyn till de uppgifter i avseende å utbildning och undervisning, som på andra områden inom samhället åvilade staten, anser utredningen det därför skäligt, att statsmakterna redan på nuvarande stadium i viss omfattning lämnade sin medverkan till en utvidgning av den av organisationerna bedrivna upplysnings- och rådgivningsverksamheten. Utredningen föreslår i detta syfte, att Kungl. Maj:t ville av riksdagen utverka anslag till ifrågavarande upplysnings- och informationsverksamhet inom hantverk och småindustri. En medelstildelning av sammanlagt 25,000 kronor om året har synts utredningen lämplig. Anslaget borde ställas till förfogande åt Kungl. Maj:t, som skulle äga att verkställa fördelning av anslaget mellan hantverksorganisationen och småindustriförbundet med hänsyn till arbetets omfattning och övriga föreliggande omständigheter. Utredningen framhåller, att en förutsättning för statsbidrag måste vara, att verksamheten bedrevs på ett ändamålsenligt sätt. Innan bidragstildelning skedde, borde därför för användningen av bidragsmedlen uppgöras plan, som kunde av Kungl. Maj:t godkännas. Kontrollen över att medlen användes i enlighet med planen samt att verksamheten i övrigt lämpligt organiserades och omländerhades borde ankomma på kommerskollegium.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande:

Det torde vara otvivelaktigt, att behov av ökad upplysning och rådgivning inom hantverket och den mindre industrien föreläge. Småföretagarna torde själva genom sitt organisationsväsen kunna verksamt bidra till lösningen av ifrågakvarande spörsmål. Den ombildning av Sveriges hantverksorganisation, som avsetts skola äga rum från och med nästa årsskifte, torde vara ägnad att främja förutsättningarna för ett framgångsrikt arbete på området.

Departementschefen delade utredningens uppfattning, att åtskilligt torde vara att vinna genom studiecirkelverksamhet, utgivande av handböcker i affärs- och driftsekonomiska ämnen samt samarbete med korrespondensinstitut. Enligt vad departementschefen erfarit hade också viss upplysnings- och rådgivningsverksamhet redan igångsatts enligt dessa linjer. Beträffande åter den av hantverksorganisationen förordade konsulentverksamheten torde man i överensstämmelse med vad utredningen framhållit böra framgå med försiktighet. Det torde vara nödvändigt att, innan ett program av den omfattning hantverksorganisationen föreslagit komme till utförande, dess lämplighet och genomförbarhet prövades genom försök i mindre skala. Statens medverkan till en konsulentverksamhet i den av organisationen avsedda utsträckningen kunde departementschefen därför, åtminstone för närvarande, icke förordas.

Huruvida staten över huvud borde genom bidrag till organisationsverksamheten öka möjligheterna till ett framgångsrikt arbete på ifrågakvarande område kunde vara föremål för tvekan. Departementschefen vore ense med utredningen därom, att åtgärder av förevarande art borde i första hand ankomma på vederbörande företagarorganisationer. Med hänsyn till den stora grupp av samhällsmedlemmar, det här gällde, och den betydelse, kanske särskilt i nuvarande läge, småföretagsamhetens ändamålsenliga utveckling hade för samhället i dess helhet, syntes det emellertid motiverat, att staten i viss utsträckning ekonomiskt medverkade till ett gynnsamt resultat. Departementschefen tillstyrkte för sin del förslaget, att för ändamålet tillsvidare avsåges ett årligt belopp av 25,000 kronor. Medlen syntes lämpligen böra få användas av Sveriges hantverks- och småindustriorganisation enligt plan, som kunde av Kungl. Maj:t godkännas. Det torde böra ankomma på kommerskollegium att hava tillsyn över att denna plan följdes samt att i övrigt utöva erforderlig kontroll.

Medelsanvisningen torde böra ske i form av reservationsanslag. Anslag för ändamålet torde få upptagas å tilläggsstat för innevarande budgetår. Med hänsyn till, att viss del av budgetåret redan förflutit, syntes emellertid en begränsning av det för helt år föreslagna beloppet nu kunna ske. Departementschefen tillstyrkte, att medelsanvisningen för budgetåret 1941/42 bestämdes till 15,000 kronor.

Utskottet.

Den i ärendet förebragta utredningen har övertygat utskottet om att behov av ökad upplysning och rådgivning föreligger inom hantverket och den mindre industrien. I likhet med utredningen och departementschefen anser utskottet, att åtgärder av här ifrågakvarande art i första hand böra ankomma på vederbörande företagarorganisationer. Då emellertid ett framgångsrikt arbete på detta område icke för närvarande synes vara möjligt att ernå utan viss medverkan från statens sida, har utskottet icke funnit något att erinra mot att en upplysnings- och rådgivningsverksamhet försöksvis kommer

till stånd i enlighet med de av departementschefen uppdragna riktlinjerna. Utskottet tillstyrker alltså, att å tilläggsstat I för budgetåret 1941/42 för ändamålet i fråga anvisas ett anslag av 15,000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag,

a) besluta, att en statlig fond, benämnd fonden för hantverks- och småindustrikredit, skall inrättas, från vilken fond lån må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet i det föregående anfört;

b) till *Fonden för hantverks- och småindustrikredit* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 såsom kapitalinvestering i statens utlåningsfonder anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

c) besluta de ändringar i grunderna för lån från statens hantverkslånefond, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 10 oktober 1941 angivits;

d) till *Upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15,000 kronor.

Stockholm den 5 december 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Asplund, Heiding, Andrén, Sven Larsson, Carlström, Bäcklund, Karl Andersson, Boman, Gustaf Iwar Anderson, friherre De Geer* och *Emil Petersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Isacsson, Holmdal, Andersson* i Södergård, *Åqvist, Viklund*, fru *Alvén* och herr *Eriksson* i Frägsta.

